

«ԻՆՏԵՐԱԿՏԻՎ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ 2022

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ

Սովորողների իրավունքների ու
ազատությունների, պատվի ու արժանապատվության
պաշտպանությունը առարկայի դասավանդման
ժամանակ

ԱՌԱՐԿԱ

Դասվար

ՀԵՂԻՆԱԿ

Ս. Գրիգորյան

ՄԱՐԶ

Կոտայքի մարզ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

Ա. Մռավյանի անվան N 4 հիմնական դպրոց

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ.....	3
Սովորողների իրավունքների ու ազատությունների, պատվի ու արժանապատվության պատշապանությունը առարկայի դասավանդման ժամանակ	6
ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ.....	15
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ.....	16

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Թեմայի արդիականությունը: Իրավունքը մարդու և հասարակության բնույթով որոշվող, պետության կողմից որոշված և պետական պարտադրանքով երաշխավորված անձի ազատությունն արտահայտող իրավական նորմերի ամբողջությունն է, որոնց միջոցով կարգավորվում են սոցիալական հարաբերությունները: Օրենքի գերակայությունը օրենքի սկզբնական միավորն է, որը սահմանում է պետությունը: Այն սահմանում է մարդկանց վարքագծի հնարավոր կամ պարտադիր սահմանները, նրանց ազատության չափը կոնկրետ առումներով: Օրենքի գերակայությունը որոշվում կամ պատժվում է պետության կողմից, ունի կարգավորող և պարտադիր բնույթ. մի կողմից այն իրեն վերապահում է սուբյեկտների օրինական իրավունքների բացահայտմանն ուղղված գործողության ազատությունը, մյուս կողմից՝ օրենքի գերակայությունը պարտավորեցնում է. կատարել կամ չկատարել որոշակի գործողություններ, որոնք սահմանափակում են որոշ մարդկանց ազատությունը: Անհրաժեշտության դեպքում իրավական նորմի կատարումն ապահովվում է հարկադրանքով: Օրենքի նորմերը գործում են որպես սոցիալական հարաբերությունների տիպիկ կարգավորիչներ, սա է նրանց սոցիալական բնույթը:

Մեր ժամանակներում և միշտ չափազանց արդիական է թե աշակերտի իրավունքների, թե ազատության, թե պատվի ու արժանապատվության պահպանումը: Մենք դպրոցում ձևավորում ենք անհատ, որը լինելու է մեր ապագա քաղաքացին և անտեսելով նրա իրավունքները, սահմանափակելով նրա ազատությունը, ազդում ենք աշակերտի հոգեկան ներաշխարհի վրա, որը հետագայում առաջացնում է բազմաբնույթ խնդիրներ:

Հետազոտության հարցը: Ինչպես պաշտպանել սովորողի իրավունքները ու ազատությունը, պատիվը ու արժանապատվությունը առարկայի ուսուցման ընթացքում:

Հետազոտության օբյեկտը: Սովորողների իրավունքների ու ազատությունների, պատվի ու արժանապատվության պաշտպանությունը:

Հետազոտության առարկան: Սովորողների իրավունքների ու ազատությունների, պատվի ու արժանապատվության պաշտպանությունը առարկայի դասավանդման ժամանակ:

Հետազոտության նպատակը: Մանրամասնել սովորողների իրավունքների ու ազատությունների, պատվի արժանապատվության պաշտպանությունը դասավանդողի կողմից առարկայի դասավանդման ժամանակ:

Հետազոտության հիմնախնդիրները՝

- Ուսումնասիրել սովորողների իրավունքները
- Ուսումնասիրել սովորողների ազատության, պատվի ու արժանապատվության պաշտպանման, հաստատման մեթոդները, միջոցները:
- Համեմատել սովորողների վարքը իրավունքների ու ազատությունների, պատվի ու արժանապատվության պաշտպանությունն ու անտեսումը:
- Հետազոտությունն իրականացվել է մանկավարժական գործընթացի ուսումնասիրության ամբողջական մոտեցմանը համահունչ:

Գիտական նորույթը՝ ըստ աշակերտների հետազոտական գործունեության, իրավունքների կոնկրետացման, կապված դպրոցում մասնագիտացված կրթության ընթացքում; պարզաբանել մեթոդաբանություն, ըստ որի կիրականացվի սովորողների իրավունքների ու ազատությունների, պատվի ու արժանապատվության պաշտպանություն:

Նպատակից բխող խնդիրները՝ մանկավարժական, հոգեբանական, սոցիալական հայեցակարգերից ելնելով, պարզաբանել սովորողների իրավունքները, պարզաբանել պատիվ ու արժանապատվության պաշտպանման մեթոդաբանությունը առարկայի դասավանդման ժամանակ:

Հետազոտության տեսական նշանակությունը՝ որոշվել են սովորողների իրականացման առանձնահատկությունները և հետազոտական գործունեության բաղադրիչների բովանդակությունը, ինչը նպաստում է սովորողների անհատական և անձնական զարգացման գիտական հիմքերի հիմնավորմանը, իրավունքների և արժանապատվության պահպանմանը: Բացահայտվում են ուսումնական գործընթացում սովորողների հետազոտական գործունեության կազմակերպման սկզբունքները, որոնք հնարավորություն են տալիս որոշել ուսուցման օպտիմալացման հեռանկարները: Մշակվել են ուսումնական գործընթացում մանկավարժական փոխազդեցության հիմունքները (սկզբունքներն ու փուլերը), ինչը ընդլայնում է կրթության գործունեության մոդելում ուսումնական գործընթացի կառուցման

ուղիների վերաբերյալ գաղափարները: ընդլայնում է կրթության գործունեության մոդելում ուսումնական գործընթացի կառուցման ուղիների վերաբերյալ գաղափարները:

Աշխատանքի մեթոդաբանական հիմքը: Աշխատանքը շարադրելիս կիրառվել են ինչպես ընդհանուր տրամաբանական, քննադատական, վերլուծական, այնպես էլ՝ համակարգակառուցվածքային, վերլուծություն:

Սովորողների իրավունքների ու ազատությունների, պատվի ու արժանապատվության պատշապանությունը առարկայի դասավանդման ժամանակ

Նախնական խոսենք սովորողների իրավունքներից և պատականություններից ըստ հայաստանի հանրապետության օրենսդրության 20-րդ հոդվածի ուսումնական հաստատություններում սովորողներն ունեն հավասար իրավունքներ և պարտականություններ: Դրանք սահմանվում են օրենքով և ուսումնական հաստատության կանոնադրությամբ:

Սովորողն իրավունք ունի, ստանալու հանրակրթության պետական կրթական չափորոշիչն համապատասխան կրթություն, ծնողի համաձայնությամբ ընտրելու ուսումնական հաստատությունը և ուսուցման ձևը, ինչպես նաև տվյալ ուսումնական հաստատությունում առկա հոսքը, ստանալու կրթական վճարովի ծառայություններ:

Անվճար օգտվելու ուսումնական հաստատության ուսումնանյութական բազայից, մասնակցելու ներդպրոցական և արտադպրոցական միջոցառումների, պաշտպանված լինելու ցանկացած ֆիզիկական և հոգեբանական ճնշումներից, շահագործումից, մանկավարժական և այլ աշխատողների ու սովորողների այնպիսի գործողություններից կամ անգործությունից, որով խախտվում են սովորողի իրավունքները, կամ ոտնձգություն է արվում նրա պատվին ու արժանապատվությանը:

Ուսումնական հաստատության կանոնադրությամբ սահմանված կարգով մասնակցելու ուսումնական հաստատության կառավարմանը, ազատորեն փնտրելու և մատչելիորեն ստանալու ցանկացած տեղեկատվություն, բացառությամբ օրենքով սահմանված դեպքերի, ազատ արտահայտելու սեփական կարծիքն ու համոզմունքները, օգտվելու օրենքով և ուսումնական հաստատության կանոնադրությամբ սահմանված այլ իրավունքներից:

Սովորողը պարտավոր է կատարել ուսումնական հաստատության կանոնադրության և ներքին կարգապահական կանոններով սահմանված պահանջները, ստանալ հանրակրթության պետական չափորոշիչներին համապատասխան գիտելիքներ, ձեռք բերել և տիրապետել համապատասխան հմտությունների և կարողությունների, բավարարել սահմանված արժեքային համակարգին ներկայացվող պահանջները: Հաճախել և մասնակցել ուսումնական

պարապմունքներին, կատարել օրենքով և ուսումնական հաստատության կանոնադրությամբ սահմանված այլ պարտականություններ¹:

Մանրամասնենք նաև սովորողների նկատմամբ տույժերը, որոնք կօգնեն սովորողների իրավունքների և ասատությունների պաշտպանմանը:

Ուսումնական հաստատության ներքին կարգապահական կանոնները չկատարելու կամ ոչ պատշաճ կատարելու դեպքերում սույն օրենքով և ուսումնական հաստատության կանոնադրությամբ սահմանված կարգով միջին և ավագ դպրոցների սովորողների նկատմամբ կարող են կիրառվել հետևյալ կարգապահական տույժերը՝ նկատողություն, խիստ նկատողություն:

Սովորողի նկատմամբ կարգապահական տույժ նշանակելու օրվանից հետո՝ մեկ տարվա ընթացքում, կարգապահական տույժը կարող է հանվել, եթե սովորողը կարգապահական նոր խախտում թույլ չի տվել և դրսևորել է իրեն որպես բարեխիղճ, օրինակելի, կարգապահ սովորող:

Կարգապահական տույժը մեկ ուսումնական տարվա ընթացքում նույն սովորողի նկատմամբ կրկնակի կիրառվելու դեպքում ուսումնական հաստատությունը կարող է առաջարկել ծնողին սովորողին տեղափոխել այլ ուսումնական հաստատություն, դիմել սոցիալական աջակցության բնագավառի լիազոր մարմնին՝ երեխային սոցիալական աջակցության ծառայություն կազմակերպելու առաջարկով:

Եթե ոչ պետական ուսումնական հաստատության, մասնագիտացված հանրակրթական դպրոցի, ինչպես նաև այլընտրանքային ուսուցման համակարգում սովորողը կամ նրա ծնողը չի պահպանել պայմանագրային դրույթները, կամ սովորողը չի ապահովել կրթության բովանդակությանն ու ծավալի յուրացմանը ներկայացվող նվազագույն պահանջները, ապա տվյալ ուսումնական հաստատությունը կարող է միակողմանի լուծել պայմանագիրը՝ այդ մասին տասն օր առաջ տեղյակ պահելով ծնողին:

---

¹ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրություն <https://www.arlis.am/documentview.aspx?docID=74345>

Ուսումնական պարապմունքներից սովորողի հաճախակի անհարգելի բացակայության համար պատասխանատվություն է կրում ծնողը՝ օրենքով սահմանված կարգով²:

Երեխաները և երիտասարդները ունեն նույն ընդհանուր մարդու իրավունքները, ինչ մեծահասակները, ինչպես նաև հատուկ իրավունքներ, որոնք ճանաչում են նրանց հատուկ կարիքները: Երեխաները իրենց ծնողների սեփականությունը չեն և բարեգործության անօգնական առարկաներ չեն: Նրանք մարդիկ են և իրենց իրավունքների սուբյեկտները:

Երեխայի իրավունքների մասին կոնվենցիան սահմանում է այն իրավունքները, որոնք պետք է իրացվեն, որպեսզի երեխաները կարողանան օգտագործել իրենց ողջ ներուժը:

Կոնվենցիան առաջարկում է այն հայեցակարգը, որ երեխան դիտվում է որպես անհատ և որպես ընտանիքի և հասարակության անդամ՝ օժտված իր տարիքին և զարգացման փուլին համապատասխան իրավունքներով և պարտականություններով: Երեխաների իրավունքների այս ըմբռնմամբ Կոնվենցիան կենտրոնանում է երեխայի վրա որպես ամբողջություն:

Կոնվենցիան ճանաչում է բոլոր երեխաների հիմնարար մարդկային արժանապատվությունը և նրանց բարեկեցությունն ու զարգացումն ապահովելու հրատապությունը: Նա ձևակերպում է այն միտքը, որ բոլոր երեխաները պետք է ունենան կյանքի տարրական որակի իրավունք, այլ ոչ թե լինեն միայն մի քանիսի արտոնությունը:

Երեխաների իրավունքները Մարդու իրավունքների առանձին կոնվենցիայում առանձնացնելու բազմաթիվ պատճառներ կան:

Երեխաները անհատներ են

Երեխաները իրենց ծնողների կամ պետության սեփականությունը չեն, ոչ էլ պարզապես ստեղծվող մարդ են: Նրանք ունեն մարդկային կարգավիճակ, որը հավասար է ընտանիքի մյուս անդամներին:

Երեխաները սկսում են կյանքը որպես լիովին կախված էակներ:

---

² Տես՝ ՀՀ օենադրություն:

Երեխաները պետք է ապավինեն մեծահասակներին, որպեսզի ապահովեն իրենց անհրաժեշտ խնամքն ու առաջնորդությունը դեպի անկախություն տանող իրենց ճանապարհորդության ընթացքում: Նման մեծահասակների խնամքը պետք է իդեալականորեն հասանելի լինի երեխաների ընտանիքներում, բայց միայն այն դեպքում, երբ հիմնական չափահաս խնամակալները չեն կարողանում բավարարել երեխաների կարիքները: Պետությունը միշտ պետք է հաշվի առնի երեխայի լավագույն շահերը:

Կառավարության գործողությունները կամ անգործությունը ավելի շատ են ազդում երեխաների վրա, քան հասարակության ցանկացած այլ խումբ:

Պետական քաղաքականության գրեթե բոլոր ոլորտները՝ կրթությունից մինչև առողջապահություն, որոշ չափով ազդում են երեխաների վրա: Երեխաներին հաշվի չառնող անհեռատես քաղաքականության մշակումը բացասաբար է անդրադառնում հասարակության բոլոր անդամների ապագայի վրա:

Երեխաների տեսակետները պետք է լսվեն և ներառվեն քաղաքական գործընթացներում:

Երեխաները, որպես կանոն, չեն քվեարկում և սովորաբար չեն մասնակցում քաղաքական գործընթացներին: Առանց երեխաների ձայնին հատուկ ուշադրության, անկախ նրանից՝ այդ կարծիքները արտահայտվում են տանը, թե դպրոցում, նրանց համայնքներում և նույնիսկ կառավարությունների առջև, երեխաների տեսակետները չեն լսվում այն կարևոր հարցերի շուրջ, որոնք ազդում են նրանց վրա կամ կազդեն նրանց վրա: ապագան:

Շատ սոցիալական փոփոխություններ անհամաչափ, հաճախ բացասական ազդեցություն են ունենում երեխաների վրա:

Ընտանիքի կառուցվածքի փոխակերպումը, գլոբալացումը, կլիմայի փոփոխությունը, թվայնացումը, զանգվածային միգրացիան, զբաղվածության միտումների փոփոխությունը, սոցիալական ապահովության ծածկույթի անկումը մեծ ազդեցություն են թողնում երեխաների վրա շատ երկրներում: Այս փոփոխությունների ազդեցությունը կարող է հատկապես կործանարար լինել զինված հակամարտության և նմանատիպ այլ արտակարգ իրավիճակների ժամանակ:

Երեխաների առողջ զարգացումը կարևոր նշանակություն ունի ցանկացած հասարակության ապագա բարեկեցության համար:

Զարգացման տեսանկյունից երեխաները, ավելի շատ, քան մեծահասակները, հատկապես խոցելի են անբարենպաստ կենսապայմանների նկատմամբ, ինչպիսիք են աղքատությունը, անբավարար առողջապահական խնամքը, թերսնումը, անվտանգ խմելու ջրի բացակայությունը, անբավարար բնակարանային պայմանները և շրջակա միջավայրի աղտոտումը: Հիվանդությունների, թերսնման և աղքատության հետևանքները հաճախ սպառնում են երեխաների ապագային և, հետևաբար, հասարակությանը, որտեղ նրանք ապրում են:

Երեխաների պակաս ունեցող հասարակությունը թանկ է վճարում դրա համար, սոցիալական հետազոտությունների արդյունքները ցույց են տալիս, որ փոքր տարիքում երեխաների ապրած իրադարձությունները էական ազդեցություն են ունենում նրանց հետագա զարգացման վրա:

Որքան փոքր է սովորողը, այնքան ավելի դժվար է պաշտպանել նրանց շահերը: Ուստի երեխայի իրավունքները դպրոցում, ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ այլ երկրներում, պետք է պաշտպանեն առաջին հերթին ծնողները: Իհարկե, որոշ կոնֆլիկտներ կարող են լուծվել անմիջապես դասարանի ուսուցչի հետ, բայց երբեմն անհրաժեշտ է կապ հաստատել տնօրենի կամ այլ մարմինների հետ:

Դուք պետք է տեղյակ լինեք, որ դպրոցը դիտարկում է ինչպես ֆիզիկական, այնպես էլ հոգեբանական բռնություն:

Ֆիզիկական բռնությունը վերաբերում է այն իրավիճակներին, երբ աշակերտի վրա ֆիզիկական ուժ է գործադրվում: Ցավոք սրտի, հոգեկան բռնության ճշգրիտ սահմանում չկա³:

Երեխաների հասցեին կոպիտ, վիրավորական բառեր հնչեցնելը հաճախ պայմանավորված է ուսուցչի՝ դասարանը կառավարելու անկարողությամբ: Դպրոցական տարիքի երեխաները հաճախ համբերատար չեն, ըմբոստ են: Ուսուցչի կարծիքով, հոգեբանական բռնությունը կարող է հնազանդեցնել դասարանն ու երեխաներին: Ուսուցիչը հաճախ հոգեբանական ճնշման է ենթարկում երեխային

---

³ ՄԱԿ Կ Ո Ն Վ Ե Ն Ց Ի Ա ԵՐԵԽԱՅԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ 20 նոյեմբերի 1989 թ <https://www.arlis.am/documentview.aspx?docID=60503>

անտեսելու, հեզնելու և ծաղրելու միջոցով: Մինչդեռ ուսուցիչը կարող է դրական տարբերակման շնորհիվ դասարանում ստեղծել առողջ մրցակցություն և երեխայի ընդունակություններն ընդգծելով՝ դրական ազդեցություն ունենալ երեխայի հոգեբանության վրա:

Դպրոցներում երեխաների նկատմամբ ֆիզիկական բռնություն գործնականում բացակայում է: Ուսուցիչը գիտի, որ այս դեպքում կարող է պատասխանատվության ենթարկվել: Սակայն հոգեբանական բռնությունը տեսանելի չէ: ղեկավարությունը պետք է վերահսկի ուսուցչի աշխատանքը: Բոլոր դեպքերում ուսուցիչները պետք է լինեն հանդուրժող և համբերատար:

Հոգեբաններն ու ղեկավարությունը պետք է ակտիվ աշխատեն դպրոցներում. Դուք պետք է տեղյակ լինեք մանկավարժների պատրաստվածության մակարդակին: Ուսուցիչը պետք է տեղյակ լինի, որ կան որոշակի հատկանիշներով երեխաներ, որոնցից յուրաքանչյուրին պետք է առանձին վերաբերվել: Ընտանիքի ինստիտուտը պետք է ակտիվ աշխատի, երեխան իրեն պաշտպանված զգա ընտանիքի անդամների կողմից: Ընտանեկան բռնությունը պետք է բացառվի. երբ երեխան ենթարկվում է ընտանեկան բռնության, այս սոցիալական խումբը բռնությունը համարում է օրինական և նորմալ: Երեխան չպետք է ներկայանա որպես զոհ, դա կարող է ազդել երեխայի ընդհանուր զարգացման վրա⁴:

Պրակտիկան ցույց է տալիս, որ Օրենքի այս պահանջները միշտ չէ, որ բավարարվում են, գուցե նաև այն պատճառով, որ իրավախախտները բավարար պատկերացում չունեն, թե ինչ է «ՊՄՏԻՎ»-ը և «Արժանապատվությունը»:

Մենք կատարեցինք հարցում ուսուցիչների և ծնողների միջև և այդ պատասխանների վրա հիմնվելով եկանք հասկացությունների հետևյալ պատկերացումների:

Ի՞նչ է «պատիվը»

«Պատիվը» մարդու գնահատականն է՝ սոցիալական որոշակի խմբի նորմերի առումով:

---

⁴ Երեխային ծաղրում են դպրոցում և ճնշում հոգեբանորեն. ինչպե՞ս վարվել հունիսի 3-ին, 2019թ.

Շուշան Փափազյան

<https://armeniaon.com/2019/06/03/%D5%A5%D6%80%D5%A5%D5%AD%D5%A1%D5%B5%D5%AB%D5%B6-%D5%AE%D5%A1%D5%B2%D6%80%D5%B8%D6%82%D5%B4-%D5%A5%D5%B6-%D5%A4%D5%BA%D6%80%D5%B8%D6%81%D5%B8%D6%82%D5%B4-%D6%87-%D5%B3%D5%B6%D5%B7%D5%B8%D6%82%D5%B4/>

«Պատիվ» հասկացությունը ներառում է այնպիսի անհատականության գծեր, ինչպիսիք են ազնվականությունը, արդարությունը, քաջությունը, քաջությունը, ազնվությունը, բարձր բարոյականությունը և խիստ բարոյական սկզբունքները, ինչպես նաև որոշում է, թե մարդիկ ինչ կարող են իրենց թույլ տալ առանց մեղավորության և զղջման:

Օրինակ՝ աշակերտի պատիվը նրա գնահատականն է հարազատների, ընկերների, ծանոթների, մարզական թիմի անդամների կողմից, որին նա այցելում է և այլն:

Ուսուցչի պատիվը նրա գնահատականն է շրջանի, քաղաքի, մարզի, երկրի դպրոցի, ծնողական թիմի, մասնագիտական մանկավարժական համայնքի կողմից:

Պատվի հասկացությունը կապված է այս սոցիալական խմբի անդամների համար պարտադիր պահանջների, վարքագծի չափանիշների հետ, որոնք կոչվում են «պատվի օրենսգիրք»:

Ուստի կան այնպիսի հասկացություններ, ինչպիսիք են ընտանիքի պատիվը, դասարանը, դպրոցը, զինվորական պատիվը, օրիորդական պատիվը, մասնագիտական պատիվը և այլն, և օգտագործվում են նաև արտահայտություններ՝ խոսեց դպրոցի պատվի համար, պաշտպանեց թիմի պատիվը, պաշտպանել է երկրի պատիվը և այլն, աշակերտների համար կան ներքին կանոնակարգեր, ուսուցիչների համար՝ ուսուցչի մասնագիտական օրենսգիրք:

Պատվի կորուստը բարոյական սկզբունքների անկում է:

Ի՞նչ է «արժանապատվությունը»

Եթե «պատիվը» մարդու բարոյական որակների գնահատումն է, ապա «պատվազուրկությունը» գնահատական է «ներսից»:

«Արժանապատվություն» հասկացությունը նշանակում է մարդու հարգանք իր նկատմամբ, իր՝ որպես անձ նշանակության զգացում, ցանկացած իրավիճակից դուրս գալու կարողություն՝ առանց իր սկզբունքների վրայով անցնելու:

Արժանապատվությունն այն ոչ նյութական բարիքներից է, որը տրվում է մարդուն ի ծնե և որը նա պետք է ապագայում ձևավորի, կրթի և մարզի իր մեջ:

Մարդիկ, ովքեր ունեն այս հատկանիշը, հարգանքով են վերաբերվում ոչ միայն իրենց, այլև այլ մարդկանց:

Ինքնագնահատականի բարձր զգացում ունեցող մարդը չի լինի կոպիտ, լկտի, չի նսեմացնի ուրիշի արժանապատվությունը, ինչպես նաև կղաղարեցնի իրեն նվաստացնելու բոլոր փորձերը ուրիշներից:

Ի՞նչ է նշանակում հարգել պատիվն ու արժանապատվությունը

Հարգել աշակերտի պատիվն ու արժանապատվությունը նշանակում է պատասխանատու մոտենալ կոնկրետ պարտավորությունների և ստանձնած հանձնարարությունների կատարմանը. պատասխանատու լինել ուսումնական առաջադրանքների համար, պահել խոստումները և հասկանալ նրանց խոսքերի և գործերի նշանակությունը. խուսափել ակոհողի կամ թմրամիջոցների օգտագործումից; չգբաղվել շորթմամբ, գողությամբ, գույքին վնասելով, այլ մարդկանց պատիվն ու արժանապատվությունը վարկաբեկող դիտավորյալ կեղծ կեղծիքների (գրպարտության) տարածմամբ. չստանձնել ստրուկի կերպարն ու գործառույթները. ուրիշների նկատմամբ թույլ չտալ այնպիսի գործողություններ, ինչպիսիք են՝ ծեծ, ծեծ; ահաբեկում, շանտաժ; վիրավորական մականունների օգտագործումը; խտրականություն ազգային և սոցիալական հողի վրա. շեշտը դնելով ֆիզիկական թերությունների վրա; կեղտոտ լեզու; մեկ այլ անձի միտումնավոր սթրեսի ենթարկելը, նյարդային պոռթկումը և այլն:

Պատահում է, որ սովորողը կատարում է այս կամ այն արարքը, որի համար նա հետո ամաչում է, և նա սկսում է իրեն անարժան, անարժեք մարդ զգալ: Այս դեպքում ասում են, որ նա կորցրել է պատիվն ու արժանապատվությունը: Այնուամենայնիվ, նա կարող է վերադարձնել դրանք: Դրա համար աշակերտը պետք է փոխհատուցի և իր դրական արարքներով նորից հարգանք վաստակի: Եվ հետո պատիվն ու արժանապատվությունը նորից կվերադառնան նրան:

Իհարկե, յուրաքանչյուր ծնող ցանկանում է, որ իր երեխան ինքնագնահատական ունենա: Բայց դրա համար անհրաժեշտ է, որ ծնողներն իրենք տիրապետեն դրան: Ուսուցչի համար աշակերտների պատիվն ու արժանապատվությունը հարգելը նշանակում է, որ նա իրավունք չունի բղավել, ձեռք բարձրացնել երեխաների վրա, վիրավորել նրանց, նվաստացնել դասընկերների առաջ, պատժել սովորողներին, շանտաժի ենթարկել, վարույթ կազմակերպել աշակերտի ներկայությամբ: ամբողջ դասարանը կամ աշակերտի կարծիքների և համոզմունքների քննարկումը դասարանի

դատարան առանց նրա համաձայնության. առանց նրանց համաձայնության տեղադրել երեխաների լուսանկարները համացանցում, նրանց վարկաբեկող տեղեկություններ և այլն, իսկ կրթական հարաբերությունների մյուս մասնակիցների առնչությամբ՝ թույլ չտալ վիրավորանքներ, չտարածել կեղծ տեղեկություններ, չշանտաժել ծնողներին և դպրոցի աշխատակիցներին և այլն⁵:

---

⁵ Честь и достоинство ученика и учителя — уважение и защита 15.01.2018

<https://eduinspector.ru/2018/01/15/chest-i-dostoinstvo-uchenika-i-uchitelya-uvazhenie-i-zashhita/>

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Կատարված հետազոտությունների և դիտարկումների արդյունքների ամփոփմամբ կարելի է հստակեցնել մի քանի եզրակացություններ, որոնք արտահայտում են ուսումնասիրության առանցքային դրույթներն ու հիմնական եզրակացությունները:

- Եվ երբ մենք կատարում ենք դիտարկում ուսուցիչների տարբեր մեթոդիկաների մեջ կան շատ տարբերություններ: Այն աշակերտները, որոնք չեն ունեցել խոսքի ազատություն, կամ իրենց կարծիքն արտահայտելու ազատություն, կամ չեն կարողացել իրենց իրավունքները պաշտպանել նրանք ավելի դժվարությամբ են հարմարվել կյանք ու ավելի կոտրված են եղել:
- Այն սովորողները որոնց պատիվն ու արժանապատվությունը աննդհատ ոտնահարվել է թե ուսուցիչների, թե դասընկերների կողմից այդ սովորողները նույնպես գտնվել է ճնշման տակ և ճգնաժամ են ապրել: Այս ամենը իհարկե սովետական ուսուցման և դրանից առաջ կրթական շրջանում էր հիմա աշխարհը առաջ է գնացել կրթությունը և իրավունքները, բոլորը հասկանում են ուսուցիչների մեծամասնությունը արդեն վերացրել է ֆիզիկական բռնությունը, և վերացնում է հոգեբանական ճնշումը յուրաքանչյուր ուսուցիչ պետք է հասկանա ու չտարվելով դասարանին կառավարելով մոռանա սովորողի պատվի արժանապատվության մասին:
- Բայց կա հիմա առավել ցավալի մի փաստ, որ սովորողները ավելի շատ հոգեբանական ճնշման են ենթարկվում իրենց դասընկերներից, որոնք փորձում են ինքնահաստատվել և ճնշում են, ուսուցչի պարտքն է նաև աշխատել այդ երեխաների հետ, տանել դաստիարակչական գրույցներ, գտնել ճիշտ խոսքեր, որպեսզի երեխաները հասկանան միմյանց և մյուս երեխաները հասկանա, որ հոգեբանական ճնշում գործադրելով չի հասնի ինքնագնահատականի բարձրացմանը:
- Այսպիսով մեր հետազոտության արդյունքն այն էր, որ խորհրդային կրթությունից և ավանդական հին կրթությունից մնացած բացեր կան, որոնք դեռ աշխատանքների արդյունքում նոր կվերանան:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրություն
<https://www.arlis.am/documentview.aspx?docID=74345>
2. ՄԱԿ Կ Ո Ն Վ Ե Ն Ց Ի Ա ԵՐԵԽԱՅԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ 20 նոյեմբերի 1989 թ <https://www.arlis.am/documentview.aspx?docID=60503>
3. Երեխային ծաղրում են դպրոցում և ճնշում հոգեբանորեն. ինչպե՞ս վարվել հունիսի 3-ին, 2019թ. Շուշան Փափազյան
<https://armeniaon.com/2019/06/03/%D5%A5%D6%80%D5%A5%D5%AD%D5%A1%D5%B5%D5%AB%D5%B6-%D5%AE%D5%A1%D5%B2%D6%80%D5%B8%D6%82%D5%B4-%D5%A5%D5%B6-%D5%A4%D5%BA%D6%80%D5%B8%D6%81%D5%B8%D6%82%D5%B4-%D6%87-%D5%B3%D5%B6%D5%B7%D5%B8%D6%82%D5%B4/>
4. Честь и достоинство ученика и учителя — уважение и защита 15.01.2018
<https://eduinspector.ru/2018/01/15/chest-i-dostoinstvo-uchenika-i-uchitelya-uvazhenie-i-zashhita/>